

Explicarea figurii de pe sigiliu devine mai anevoioasă. Am arătat cu alt prilej că orașele din Țara Românească s-au format în două moduri: unele, mai vechi decât apariția statului, se bucurau de autoadministrare și se foloseau de dreptul de sigiliu; altele erau posesiune feudală sau domnească și nu se puteau folosi de acest drept decât cu învoire domnească și atunci adoptau de regulă ca imagine hramul bisericii orașenilor. În acest al doilea caz se află dreptul de sigiliu al orașului București¹. Credem că situația este aceeași și pentru Tirgoviște: la început a fost oraș domnesc, administrându-se prin dregători domnești², și numai mai târziu capătă dreptul de autoadministrare. Nu știm când s-a întâmplat aceasta, dar legenda sigiliului ce analizăm acum arată că numai în zilele lui Neagoe voievod orașul și-a putut confecționa unul.

Pentru executarea sigiliului trebuia aleasă o imagine caracteristică și aceasta s-a concretizat hagiografic în Maica Domnului cu pruncul. Fără îndoială că e vorba de hramul bisericii frecventate de orașeni. Din nefericire, informațiile documentare despre bisericile Tirgoviștei anterioare domniei lui Neagoe Basarab sînt foarte limitate: se știe numai că exista acolo un metoh al mănăstirii Cotmeana, hramul Buna Vestire, și al Coziei, hramul Sf. Troiță, care administra două mori și zece familii (чакан)³. Știm sigur însă că mai exista o biserică, pe care Neagoe Basarab o face mitropolie la 17 august 1517 și renovind-o e tirnosită la 17 mai 1520, punîndu-i hramul Înălțarea Domnului, sărbătoarea zilei în care a fost tirnosită. În fine, trebuie să presupunem că atît biserica domnească, refăcută de Petru Cercel, va fi fost mai veche, cît și aceea ale cărei temelii au fost descoperite lingă turnul Chindiei⁴. Este adevărat că tradiția păstrează informația că și Biserica Albă (din Sirbi) ar fi fost zidită de Radu cel Mare ca loc de surghiun pentru patriarhul Nifon⁵, numită de localnici și «judiciasa»⁶, cu hramul Intrarea în biserică a maicii domnului. Cronica țării amintește că însuși Neagoe Vodă a zidit din temelie biserica Sf. Gheorghe din Tirgoviște⁷. Tot în acest timp, 1517, au zidit biserica Sf. Vineri Manea clucerul și jupăneasa sa Vlădaia⁸. În sfîrșit, în locul unei biserici vechi s-a zidit și Biserica Roșie zisă Sf. Maria⁹.

Am amintit toate acestea spre a se vedea că la Tirgoviște era răspîndit cultul Fecioarei. În consecință, rămîne de văzut de la care biserică a fost luat simbolul sigiliului. Imaginea, așa cum e redată în sigiliu, nu reprezintă nici unul din hramurile amintite, dar se poate referi la oricare, și cel mai potrivit este Intrarea în biserică, momentul cînd mama prezintă pruncul. Putem dar socoti că aceasta a fost ridicată de Radu cel Mare pentru tirgovești sau de tirgovești în timpul lui. Dar voievodul promisesse că va aduce la Tirgoviște și mitropolia, lucru pe care nu l-a făcut¹⁰. Mitropolia de la Curtea de Argeș avea hramul Adormirea Maicii Domnului, în mod obișnuit zis Maica Domnului. Aici vor fi fost instalați primii județi aleși ai Tirgoviștei, cătoră Neagoe Basarab le-a acordat dreptul de sigiliu. Prin urmare, trebuie să presupunem că evenimentul a avut loc înainte de mutarea mitropoliei, căci altfel sigiliul ar fi împrumutat hramul acesteia, Înălțarea, care a rămas mitropoliei¹¹.

¹ A. Sacerdoteanu, *Condițiile în care a apărut sigiliul orașului București*, «Glasul Bisericii» XXI (1962), p. 1097-1100, notă scrisă în 1957.

² Mihail, în timpul domniei tatălui său Mircea cel Bătrîn, apără dania sa din Tirgoviște către Cozia și Cotmeana de «ori care dintre slujitori (служителю) părintelui domniei mele și ai domniei mele», jupan, vornici, pristav, birău (бирюк), folnog, iar Radul voievod la 19 iunie 1521 interzice orice amestec al boierilor și slugilor domniei ca județ (судан), globnic, birari (бирчи).

³ Dania lui Radul voievod din 19 iunie 1421. Acesta însă spune că întărește cit a dăruit tatăl său Mircea voievod, dar de fapt cele 10 sălase (сѣни) fuseseră dăruite de Mihail voievod. Avînd în vedere că Mircea unise Cozia cu Cotmeana la 20 mai 1388 fără să amintească dania de la Tirgoviște nici atunci subînțelegîndu-se în formula «cu toate ce se țin de ea», nici ulterior, însemnează că dania metohului și a morilor avusesse loc înainte. Într-un singur manuscris din sec. XIX al *Istoriei Țării Românești*, ed. Grecescu-Simonescu, p. 4, apare varianta biserica domnească din Tirgoviște în loc de Tirgor, ctitorie a lui Vladislav (1447-1456), de aceea nu poate fi luată în considerație.

⁴ Rezultatul săpăturilor anarhice făcute acolo de V. Drăghiceanu nu sînt cunoscute; la fel s-au petrecut. Lucrurile și cu alte săpături ale acestui arheolog medieval improvizat.

⁵ N. Iorga, *Inscripții*, II (*Studii și documente*, XV), p. 359.

⁶ V. Drăghiceanu, *Călduza monumentelor istorice din județul Dimbovița*, Tirgoviște, 1907, p. 19.

⁷ *Istoria Țării Românești*, ed. Grecescu-Simonescu, p. 37 (= *Viața lui Nifon*).

⁸ V. Brătulescu, *Inscripții de curînd descoperite*, «Bul. Com. Mon. Ist.» XXXII (1940), p. 5.

⁹ N. Iorga, *op. cit.*, p. 91 și 354. Se spune că ar fi fost zidită de marele vornic Coada, dar Iorga trimite la Hurmuzaki XI, p. 11, unde se vorbește de stolnicul Coandă din timpul lui Mircea Ciobanul.

¹⁰ *Istoria Țării Românești*, ed. cit., p. 36-37.

¹¹ Inclîn să cred că vechea biserică renovată de Neagoe Basarab a fost metohul mănăstirii Cotmeana și va fi avut hramul, ca și aceasta, Buna Vestire. Întemeiez această afirmație pe faptul obișnuit că metoacele să primească hramul mănăstirii care le fundase (cum e cazul și la Rîmnicul Vilci în sigiliul căruia figurează Troița hramul mănăstirii Cozia, care are cel mai vechi metoh al orașului) și pe constatarea deja făcută că biserica renovată de Neagoe vodă era zidită la fel cu Cotmeana (V. Vățășianu, *Istoria artei feudale în țările române* I, Ed. Acad. R.P.R., 1959, p. 204 și nu este nevoie să recurgem la un împrumut străin).